

Slides:
kortlink.dk/mrsh

Scenariebaseret undervisning

Læringsdag, Roskilde d. 9. august, 2018
v. lektor, ph.d., cand.pæd. og lærer Simon Skov Fougst

Dagsorden

- ▶ Læsning og skrivning
- ▶ Faglighed
- ▶ Multimodalitet
- ▶ Læremidler
- ▶ **PAUSE**
- ▶ Den traditionelle skole
- ▶ Scenariebaseret undervisning
- ▶ Videndeling

Løbende refleksionsspørgsmål

**AFSLUTTENDE ARBEJDSPØRGSMAÅL
TIL VIDERE DRØFTELSE**

SKOLEVISE DRØFTELSE

Læsning og skrivning

Literacy!

Lektor Simon Skov Fougst
Ph.d., cand.pæd., lærer

Udgangspunkt: Literacy

- ▶ Det er aldeles meningsløst at fokusere på læsning
- ▶ UDEN SKRIVNING
- ▶ LITERACY

Literacy

- ▶ Læsning og skrivning
- ▶ Reception og produktion

To grundlæggende forståelser af literacy

- ▶ **Den kognitive:** smalt fokus på tilegnelse af skriftsprog og i et psykologisk perspektiv på de kognitive processer i hovedet på det enkelte individ (fx Elbro, 2001).
- ▶ **Den sociokulturelle:** Formålsbestemte sociale praksisformer med kommunikative tegn, som varierer fra situation til situation (Holm, 2006). Evnen til at producere og konsumere tegn i sociale kontekster

Literacy

- ▶ Skriftsprogets dominerende rolle i skolen
- ▶ Vs. multimedial kommunikation i samfundet

Multimodale tekster

NY LÆSEKRIG ER BRUDT UD

Multimodale tekster

Refleksion: Literacy

- ▶ Hvilke konsekvenser for undervisning har en sociokulturel forståelse af literacy?

▶ Faglighed

Scenariebaseret undervisning

Lektor Simon Skov Fougst
Ph.d., cand.pæd., lærer

REFLEKSION: Faglighed

- ▶ Hvad kendetegner jer som fagpersoner?
- ▶ Hvad er faglighed i skolen?
- ▶ Hvad er det, eleverne skal lære?

Begrebet faglighed

- ▶ Et didaktisk morrads (Jensen, 2007)
- ▶ "... den aktivitet, der foregår inden for et område, der er afgrænset som skolefag" (Foss Hansen, 1994, s. 22).
- ▶ Begreber, metoder, aktivitetsformer (Bundsgaard, 2005)

Faglighed

- ▶ Faglighed = Fæltes Mål
- ▶ Kundskaber og færdigheder

Faglighed

- ▶ Fæltes Mål er kompetenceorienterede
- ▶ For mange lærere en **NY MÅDE** at forstå fag på (Nielsen & Dotin, 2016)
- ▶ Hvad betyder kompetenceorienteret?
 - ▶ Anvendelse
- ▶ Dannelse
 - ▶ Kompetencer
 - ▶ Viden
 - ▶ Færdigheder

Faglighed

- ▶ Faglighed er BEVIDST
 - ▶ at se med et særligt perspektiv på fænomener i verden
 - ▶ at anvende systematiske tilgange over for nye udfordringer
 - ▶ at kunne genkende noget nyt som noget kendt
 - ▶ at kende og kunne se sammenhænge i en kompleks verden (Bundsgaard 2010)

Faglighed

- ▶ 1. orden: **Kvalifikationer**: Faglig viden (fakta)
 - ▶ Eleven skal kunne faget (basisfaglighed)
- ▶ 2. orden: **Kompetencer**: Brug, anvendelse
 - ▶ Eleven skal kunne bruge faget
- ▶ 3. orden: **Faglige paradigmer**: Perspektivering
 - ▶ Eleven skal kunne bruge ting, hun har lært gennem faget i sit møde med udfordringer i situationer

- ▶ 1. orden: **Fagets stof og færdigheder**
- ▶ 2. orden: **Anvendelse af faget**
- ▶ 3. orden: **Situationer med udfordringer**
 - hvor fagets metoder og vidensområde kan tages i brug

(Qvortrup 1998)

Begrebet faglighed

- ▶ Hetmar (2013): Faglighed er en identitet, man gør inden for bestemte domæner i direkte eller indirekte interaktion med andre på bestemte måder, så man bliver genkendt som medlem af domænet af dets øvrige medlemmer
- ▶ "... doing being some identity" (Gee, 2001, p. 27)
- ▶ Epistemic frames: "Collections of skills, knowledge, identities, values, and epistemology that professionals use to think in innovative ways" (Shaffer, 2006, p. 12).
- ▶ Wenger: faglighed = handling og handlemønstre forbundet med det sociale i sin faglighedsforståelse - faglighed er noget man gør sammen med andre
- ▶ Bundsgaard og Fougst: "At være en fagperson vil ... sige at kunne interagere med andre personer og institutioner i forhold til den fælles virksomhed, det fælles repertoire og det gensidige engagement" (Bundsgaard & Fougst, forthcoming)
- ▶ Værdier og etik: "Different communities of practice ... have ... different ways of knowing, of deciding what is worth knowing, and of adding to the collective body of knowledge and understanding" (Shaffer, 2004, p. 1404).

FEM DIMENSIONER AF FAGLIGHED

- ▶ **Viden, procedurer, opgaver og artefakter**
Et språk til at tale om verden og opgive i den (begreber, diskurs), en viden om hvad der er og var i verden (fakta), opgaver der skal løses, handlemønstre til at løse opgaver i verden (procedurer), samt ting, redskaber og teknologier som anvendes i løsningen af opgaver (artefakter).
- ▶ **En systematisk tilgang til verden**
En måde at stille spørgsmål, tilgå og løse opgaver på (metode).
- ▶ **En social konstellation**
En selvforståelse (rolle) og en plads i et system af relationer (position), samt en måde at kommunikere på (kommunikationsformer) og indgå i sammenhængende forløb på (storylines).
- ▶ **En interesse**
En måde at opfatte noget som vigtigt, godt, rigtigt og forkert (værdier), et fokus på løsning af særlige typer af opgaver (interesse) og en måde at begrunde sine handlinger på (motiver).
- ▶ **Et perspektiv**
En måde at opfatte hvad verden er (ontologi), og hvordan den kan forstås, tales om og tilgås på (epistemologi)".

(Bundsgaard & Fougst, 2017)

FEM DIMENSIONER AF FAGLIGHED

- ▶ En læge, som har viden om medicin og kender metoder til at give den, men som ikke har en bevidsthed om, at han er en del af en social konstellation, har en interesse i at gøre patienten rask, og som dermed mangler perspektiv på verden er en **DÅRLIG LÆGE!**

Faglighed

- Faglighed er noget med **GØR** på baggrund af **VIDEN**
- PRODUKTION OG RECEPTION
- Faglighed er handling

Refleksion: Faglighed

- Hvordan gør man danskfaglighed i skolen?
- Hvordan gør man danskfaglighed i verden?
- Hvordan gør man matematikfaglighed - i skolen og i verden?
- Naturfagsfaglighed?
- Sprogfaglighed?
- Musikfaglighed?
- Billedkunsts faglighed?

► Multimodalitet

Verbaltekst vs. tegn

Lektor Simon Skov Fougt
Ph.d., cand.pæd., lærer

Multimodalitet

- Modalitet? Skaber stemning

Multimodalitet

- It er en væsentlig faktor → Multimodalitet
- Faglighed - Multimodalitet

Multimodale tekster

Forår

Bogetræet
Busken
Bladet

Stamme
Spiser
Skud

Grene og kviste
Plasticpose

Forår

Multimodale tekster

Annonce lavet af TBWA France i forbindelse med OL i Kina 2008 (TBWA France 2008)

Multimodale tekster

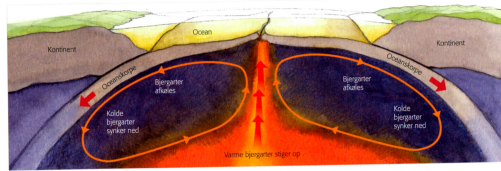

Multimodale tekster

Den voksne gråspurve har gråt hovede, chokoladebrun nakke og hovedsider, sort eller mørkegrå strube og et sort parti, som strækker sig fra hagen og ned på øvre del af brystet (jrPol).

Multimodale tekster

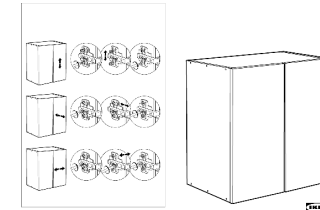

Bevægelser i jorden (Kristensen & Pagaard, 2017, s. 91)

Multimodale tekster

Multimodale tekster

Pointe

- Visual turn: Vi kommunikerer absolut ikke kun via verbalsprog (Løvland)
- Funktionel specialisering
- Redundans

Multimodalitet

- Multimodale tekster er ... tekster, som kombinerer enheder, der skaber mening på forskellige måder (Fougt & Løvland, in press).
- En socialsemiotisk forståelse
- Semiotiske ressourcer: Udtryksmåder (van Leeuwen, 2005, s. 3-25)
 - Intention og følelser kan fx udtrykkes gennem skrift og billeder - men også stemmekvalitet og kropssprog, ved at bruge farver, musik, typografi, scenografi, grafik eller påklædning
- Modalitet: Betydningsbærende semiotiske ressourcer
 - Her fx skrifttype og fedhed = Multimodal tekst

Betydningsbærende?

- Måden, skriften er skrift på
- **Måden, skriften er skrift på**
- Måden, skriften er skrift på
- **Måden, skriften er skrift på**
- *Måden, skriften er skrift på*

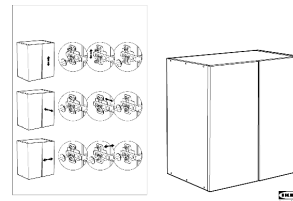
Affordans

- **AFFORDANS:** Iboende potentiale

- Mursten
 - Hus
 - Reol
 - Kasteskyts
 - Armvægt

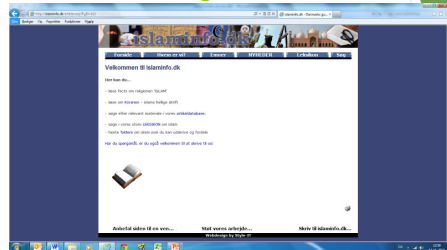
Affordans

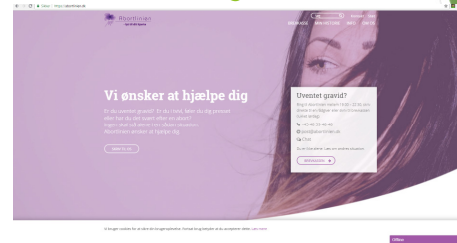
Multimodal læsning

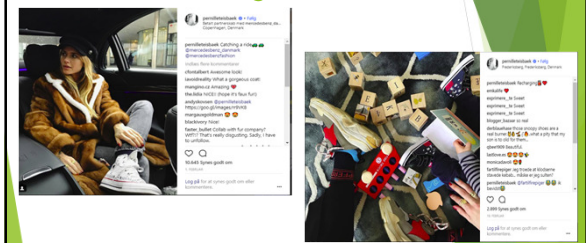
Multimodal læsning

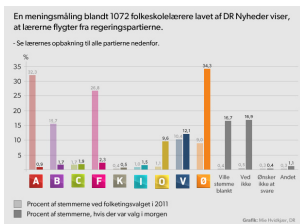
Multimodal læsning

Multimodal læsning

Multimodal læsning

Multimodal læsning

Multimodale tekster i skolen

- ▶ Læremidler forholder sig ikke til det multimodale samspil
- ▶ Øvrige tekster gør heller ikke

Refleksion: Multimodalitet

- ▶ Hvordan underviser I i multimodalitet og multimodal kildekritisk læsning?
- ▶ Læremidlerne gør det ikke...

▶ PAUSE

Lektor Simon Skov Fougt
Ph.d., cand.pæd., lærer

▶ Læremidler

I dansk

Lektor Simon Skov Fougt
Ph.d., cand.pæd., lærer

REFLEKSION: Læremidler

- Hvilke læremidler anvender I (på jeres skole)?
- Hvad kendetegner dem?

Læremidlernes danskfag

- Anvendte **didaktiske** læremidler
- Statistisk repræsentativ undersøgelse i Danmark
 - 650 lærere
 - Folkeskoler
 - Privat- og friskoler
 - Efterskoler

Spørgeskemaundersøgelsen - indhold

- Hvilke op til fem didaktiske læremidler anvendes?
- Hvilket didaktisk læremiddel respondenterne finder, er det bedste?
- Lærernes indflydelse på indkøb og valg af læremidler?
- Undervisningstid anvendt med læremidler?
- Baggrundsspørgsmål som køn, uddannelsesstidspunkt, alder

De mest anvendte læremidler - Indskoling

Læremiddel	Vægtet andel (procent)
Den første læsning	21
Fandango	12
STAV - Indskoling	3
dansk.gyldendal.dk	3
Stavevejen	3
Skrivevejen	2
Sikker Staving	1
Danskfaget	1
Min - Danskbog	1
Søren og Mette	1

Tabel 1. De 10 mest anvendte læremidler i indskolingen.

De mest anvendte læremidler - Mellemtrin

Læremiddel	Vægtet andel (procent)
Fandango	14
dansk.gyldendal.dk	8
Danskfaget	6
Dansk direkte	5
STAV	4
Den sikre læsning	3
Stavevejen	3
Grammatip	3
Ordansk	3
Min - Danskbog	2

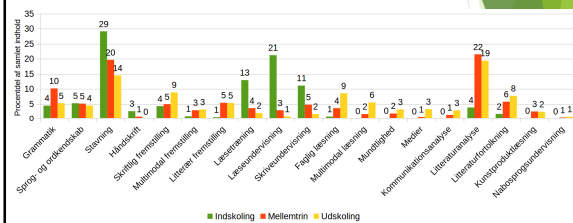
Tabel 2. De 10 mest anvendte læremidler på mellemtrinnet.

De mest anvendte læremidler - Udkoling

Læremiddel	Vægtet andel (procent)
dansk.gyldendal.dk	19
Danskfaget	7
Vild med dansk	4
Gyldendals webprøver	4
Grammatip	4
(Skriv)dk	3
Stavevejen	2
Sådan	2
Dansk i dybden	2
Fandango	2

Tabel 3. De 10 mest anvendte læremidler til udkolingen.

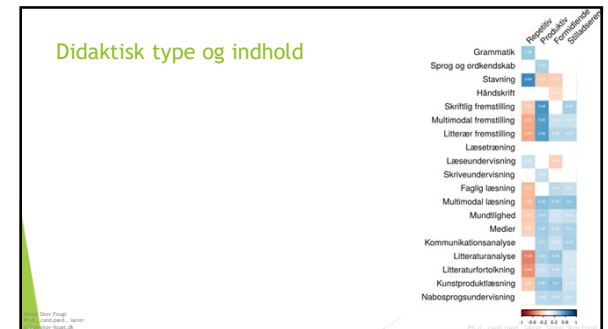
Indhold fordelt på trin

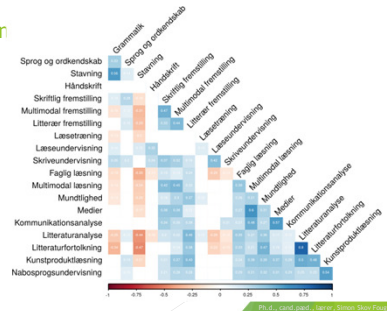
Læremidler i dansk

	Repetitiv	Produktiv	Formidlende	Stilladsrende	Praksisstilladsrende
Indskoling	2,45	0,86	0,67	0,25	0,00
Mellemtrin	1,78	1,36	1,26	0,39	0,00
Udkoling	1,06	1,70	1,86	0,84	0,00
Uden trin	0,88	0,92	1,37	0,33	0,18
TOTAL	1,67	1,23	1,25	0,45	0,03

Didaktisk type og indhold

Korrelationer: in

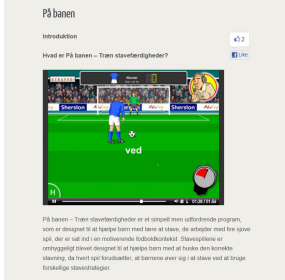
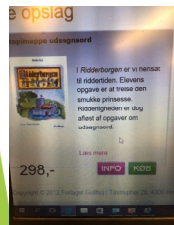
Konklusioner

- Læremidlernes danskfag svarer IKKE til Fælles Mål
- Faget er et staveundervisningsfag (indsk.)
- Fagets indhold læres ofte repetitivt (indsk.)
- Faget er også litteraturanalyse (udsk.)
- Faget er ikke ret meget mediefag eller kommunikationsfag
- Traditionel danskundervisning - medieret via it

Træningsprogrammer

- Træningsprogrammer
- Behavioristisk læringsssyn
- Pia Kjærsgaard i skolen (faglighed = stavning)
- Nakskov
- Fokus på begreber
- Forældet læringsssyn

Træningsspil

Stavetræning (basisfaglighed)

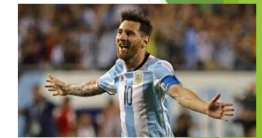
- Jim Rice (1897): Intet forhold mellem staveniveau og tid (sætninger, dvs. i kontekst)
- Oliver Cromman (1902): Manglende stavetræning påvirker ikke stavning
- W. Cook (1912): Staverregler effektivt. Kan ikke anvendes i kontekst
- Donald Hamill et al. (1977) Effekt op til 3.-4. kl., herefter ikke
- Stephen Krashen (2002): 3.-4. kl. elever, der ikke undervises direkte i stavning, staver hurtigere end elever, der undervises men forskellen er fuldstændigt udlignet på 4.-5. klassetrin
- Graham og Perin (2007): Læsevet grammatikundervisning er direkte skadeligt især for elever med skriv vanskeligheder. Grammatikundervisning skal tilkobles til elevernes skrivning
- KOMPIS-projektet i Slagelse (2010)
- 25% af tiden bruges på grammatikundervisning (Mathiasen, 2011)

Lærerne siger, de er konstruktivist, men de arbejder behavioristisk

At øve sig

- Selvfølgelig bliver man bedre af at øve sig
- Hvis man har et projekt
- Træning ude af kontekst er spild af tid!

- Nationale test
- Afgangsprøver
- EN BEGRÆNSET MÆNGDE NØDVENDIG IDIOTI

REFLEKSION: Læremidler

- Hvad tænker I om undersøgelsen?
- Hvordan ser det ud på jeres skole - i dansk og i andre fag?
- Hvad kan I gøre ved det?
- Hvad skal I gøre ved det?

Den traditionelle skole

Veldokumenteret problem

Lektor Simon Skov Fougt
Ph.d., cand.pæd., lærer

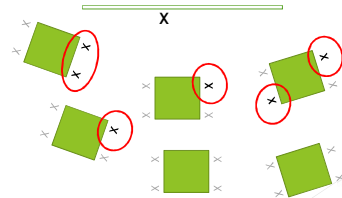
Traditionel undervisning

- Elementbaseret faglighed (Bundsgaard & Kühn 2007:28f)
- Faglighed=begreber
- Klasseundervisning
- Harpunspørgsmål (Haugsted 2005:26)
- Læreren taler 75 % af tiden (Dysthe 1997:16)
- 65% af eleverne tier (Haugsted 2005:69)
- Monologisk undervisning (Pasgaard)

Samtaleanalyse af undervisning

- Læreren taler over halvdelen af tiden (fx Hiebert et al. 2003)
- Lærers spørgsmål er oftest lukkede (gæt, hvad læreren tænker)
- IRE: Læreren **I**nitierer, eleven **R**esponderer, og læreren **E**valuerer (Sinclair & Coulthard, 1975)
- Mundtlighed og erkendelse

Klasse-'samtalen'

Talehandlingsanalyse (Fougts 2011)

- Hvilke interaktionssekvenser præger forskellige former for undervisning?
 - Klasseundervisning
 - Projektarbejde
 - Styret projektarbejde

Talehandlingsanalyse (Fougts 2011)

- Udviklet eksplorativt ud fra samtaleanalyse af forskellige undervisningskontekster (Fougts 2009)
- IRE → IDRE → RMS-IDRE
- **D**iskussion (Wegerif, 2004)
- **R**egulerende, **M**odstandsbårne, **S**ludren (Fougts 2011)
- **M**ålet: Struktureret, fagligt udforskende dialog blandt eleverne

Skolsk samtale: IRE

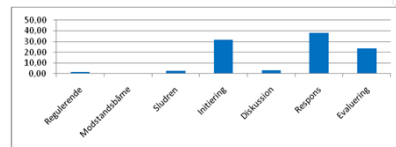
Initiering	Respons	Evaluering
Lærer: Nå, vi starter. Hvad tror I, man skal lære, når man skal lære at analysere billeder? (5 sek.) Caroline?	Caroline: Beskrive?	Lærer: Ja. (2 sek.) Beskrive billedet ja
Lærer: Sarah?	Sarah: Skrive noget ned aauh, om de forskellige ting i, på billederne	Lærer: Ja
Lærer: Ja, Jack?	Jack: Farverne	Lærer: Det kunne være farverne, man skulle beskrive

IRE i verden uden for skolen?

Initiering	Respons	Evaluering
Simon: Nå, hvad tror I vi skal tale om nu? Tatjana?	Tatjana: Øh hvad vi skal spise til aften?	Simon: Øh aftensmad. Øh nej. (2 sek.)
Simon: Er der andre forslag?	Georgina: Øh, hvad vi skal se i fjernsynet?	Simon: Det var også et godt forslag, men nej...

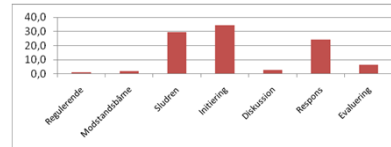
Interaktionsbaseret samtaleanalyse (Fougts, 2011)

- Traditionel klasseundervisning (billedanalyse)

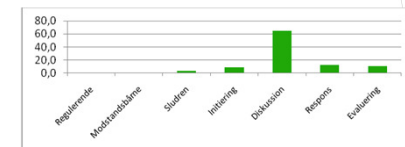
Interaktionsbaseret samtaleanalyse

- Projektarbejde (gruppe)

Interaktionsbaseret samtaleanalyse

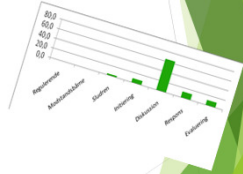
- Styret projektarbejde (gruppe med interaktiv assistent)

Diskussioner

► Tre typer diskussioner

- Disputerende
- Kumulativ
- Udforskende (Wegerif, 2004)

► STYRING (STRUKTUR) ER ET NØGLEORD

Spørgeteknik

- Lukkede spørgsmål er gode til at finde ud af, om modtageren ved (summativ evaluering)
- Lukkede spørgsmål er ikke gode til eksplorative diskussioner

Spørgeteknik

- Lukkede spørgsmål
 - Overvej at informere
- Åbne spørgsmål
 - Mon
 - Synes du/tror du

REFLEKSION: Læremidler

- Hvor traditionel er din undervisning?
- Hvorfor?
- Hvilke typer spørgsmål stiller du til eleverne?

Scenariebaseret undervisning

Et bud på en krævende – men meningsfuld – løsning

Lektor Simon Skov Fougst
Ph.d., cand.pæd., lærer

Vision og pointer

- Vision: En skole, som i højere grad orienterer sig ud i verden og begrundet sit indhold der – med praksis- og kommunikationsformer i verden uden for skolen
- I stedet for den skole vi har nu, der begrundet sine handlinger overvejende faginternt
- VI SKAL KIGGE UD I VERDEN OG LADE OS INSPIRERE AF, HVORDAN MAN ANVENDER FAGLIGHED DER
- Blik for omverdenens praksis- og kommunikationsformer
- Balancere forholdet mellem scenariet og skolen

Scenariebaseret undervisning

- *Scenariebaseret undervisning* er undervisningsforløb, hvor eleverne sammen simulerer (evtl. i roller) – en meningsfuld praksis frem mod et reelt produktionsmål (Bundsgaard, Missetoft & Hetmar, 2012, p. 30)
- Faglighed skal anvendes (kompetenceperspektiv)
- Produktionsmål: Eleverne skal fremstille noget (læring er vidensbaseret handling)
- Med blik for verden uden for skolen: Viden- og praksisformer fra domæner uden for skolen (Bundsgaard 2006, Bundsgaard et al. 2011, 2012, Hanghøj et al., forthcoming)

Scenariebaseret undervisning

- I andre uddannelser
 - Sygeplejerske
 - Piloter
 - Politiet
 - Militæret
 - Lærerruddannelsen

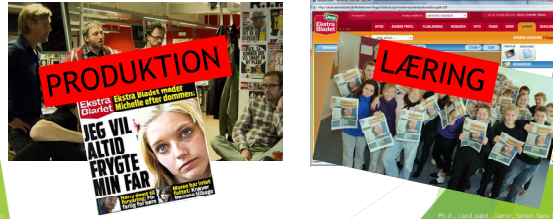
Scenariebaseret undervisning

- Inden for skolen: LÆRING
- Uden for skolen: PRODUKTION eller UNDERHOLDNING

Scenariedidaktik

- Ikke alt i scenariet er relevant
- Undervisningsniveauet: **Læring: Skrive for at lære**
- Scenarieniveauet: **Produktion: Skrive for at afdække sandhed**
- Spilfabrikken: Løn- og arbejdsforhold
- Spor gennem Australien: Pakkede kufferten

Scenariebaseret undervisning

Scenariedidaktik

- Udfordringen i scenariebaserede undervisningsforløb er at balancere scenarieniveau (produktion) i forhold til skolen (læring)
- **LÆRING ER EN FORSTYRRELSE I PRODUKTIONSPROCESSEN**
- Hvordan sikrer vi, at eleverne lærer det intenderede?
- Et simpelt svar

STRUKTUR

Planlægningsguide

- www.kortlink.dk/r5sk (Foug, 2018)
- Fleksibelt værktøj
- Forløbet vil ændre sig

STRUKTUR

HJÆLP: Vurderingsfokus

- Holistisk vurdering ("De røde stregers tyranni")
- Vurdering af **få, udvalgte** faglige områder i hver fase:
- **Vurderingsfokus**
- Orienter eleverne mod det faglige

STRUKTUR

► Videndeling

Den eneste vej frem

Lektor Simon Skov Foug
Ph.d., cand.pæd., lærer

Entydig stemme fra forskningen

- Systematisk review om lærerkompetenceudvikling
 - Jo tættere på praksis, desto bedre - helst helt ind i klasseværelset
 - Kompetenceudvikling tager tid
 - Lærere samarbejder umiddelbart ikke om undervisning (men om funktionalitet)
 - Teamet er et altdominerende potentiale
 - Rammer er en altdominerende faktor
- Lærerne skal samarbejde om **fagdidaktik**

Mit ph.d.-projekt

- Ph.d.-projekt i Gentofte og Rudersdal Kommuner 2012-2015
- 90 lærere (17 + 73) - alle klassetrin, alle fag
- Fagdidaktisk reflekteret integration af it i scenariebaserede undervisningsforløb
- Hver lærer sit projekt
 - Skriftlig planlægning
- Videndeling i fagteams

Det virker...

- Klassisk effektmåling: Baseline (september 2012) og endline (maj 2014)

Samlet ændring	Alle (n=477-457)	Ikke-intervenerede (n=431-412)	Primær (n=15)	Sekundær (n=35)
Skalaer	+1,5	+1,1	+5,3	+4,9
Basis	+1,6	+1,5	+4,7	+5,2
I ALT	+3,1	+2,6	+10,0	+10,1

